Jurij Vitaljevič Mamleev - Rafaela Božić-Šejić, University of Zadar, Croatia

Jurij Mamleev: Tumarala / s ruskog prevela Rafaela Božić-Šejić

U proljeće 196… godine večernji je vlak rezao mrak šuma i gradića u okolici Moskve. U pravilnom ritmu tjerao je svoje zvukove sve dalje i dalje…Vagoni su bili svijetli i gotovo prazni. Ljudi su sjedili nepomično, kao začarani, kao da su se isključili iz svih svojih poslova i istog takvog života. I nisu znali kamo ih vlak nosi.

U srednjem vagonu sjedilo je samo sedmero ljudi. Neugledna starica uprla se o vreću krumpira i samo što nije licem uronila u nju. Zdravi mladac cijelo je vrijeme žvakao luk i kao prenerađen nekom pričom gledao pred sobom u prazninu. Neka debela žena smotala se u klupko te joj se lice nije ni vidjelo.

U kutu je sjedio on – Fjodor Sonnov.

Bio je to krupan muškarac od nekih četrdesetak godina, s čudnim licem koje je, činilo se, gledalo u sebe. Izraz tog ogromnog lica, čitavog u crtama i borama, bio je životinjski tuđ, uronjen u sebe, ali i usmjeren na svijet. Ali usmjeren samo u tom smislu da svijet za vlasnika tog lica doslovno nije ni postojao.

Sonnov je bio odjeven jednostavno, a siva, pomalo iznošena jakna prekrivala mu je velik trbuh koji je nekako koncentrirano pomicao i ponekad ga dirao baš kao da mu je trbuh drugo lice – bez očiju i usta, ali – možda – stvarnije.

Disao je kao da, izdišući, ipak udiše zrak. Često se, očima mutnim od krupnog postojanja, zagledao u ljude koji su sjedili pored njega kao da ih pribija za svoj pogled, iako je njegovo unutarnje biće prolazilo kroz njih kao kroz zgusnutu prazninu.

Naposljetku vlak je usporio. Čovječuljci, njišući zadnjicama, krenuše prema izlazu. Sonnov je ustao s takvim osjećajem kao da se podiže slon.

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/1.1.lt.4

Pokazalo se da je stanica malena, ugodno izgubljena, s upornim, nakrivljenim, drvenim kućicama. Čim su čovječuljci iskočili na peron u njima je nestalo mrtvila i oni su, neobično živahni, potrčali – naprijed, naprijed!

Starica s vrećom zbog nečeg se zaputila prema tamnoj ogradi i nagnuvši se povratila u nju.

Zdravi mladac nije trčao, već je doslovno jurio ogromnim skokovima, široko mašući šapama. Po svemu sudeći, počinjao je život. Ali, Sonnov je ostao isti. Lutao je, vrteći glavom i promatrajući okolicu kao da je upravo pao s Mjeseca.

Na glavnom trgu dva autobusa, olinjala poput pasa, stajala su na jednom mjestu. Jedan je bio gotovo prazan. Drugi je pak bio tako nabijen ljudima da je ispuštao gotovo sladostrasno pištanje. No Sonnov nije obraćao pažnju na sav taj kič.

Prolazeći uza stup, on odjednom udari derana koji je vrludao pored njega pravo u čeljust. Iako je udarac bio snažan i momak je pao u jarak, upućen je s takvom unutarnjom ravnodušnošću kao da je Sonnov gurnuo prazninu. Samo je fizička drhtavica prošla njegovim teškim tijelom. Kao u transu hodao je dalje, pogledavajući stupove.

Momak dugo nije mogao doći sebi od tog čudnog načina s kojim mu je bio nanesen udar, a kad se osvijestio, Sonnov je već bio daleko…

Fjodor je lutao uskom ulicom koju su zamračivale ružne kuće.Odjednom se zaustavio i sjeo u travu. Podignuo je košulju i počeo se, polako i mnogoznačno, milovati po trbuhu, baš kao da mu je u ruci koncentrirana spoznaja. Gledao je vrhove stabala, … zvijezde. I najednom zapjevao.

Pjevao je grčevito, životinjski, pljujući riječi kroz gnjile zube. Pjesma nije imala nekakvog smisla, a bila je od onih što ih pjevaju po zatvorima. Na kraju, Fjodor ustade, podigne hlače i lupi se po stražnjici, kako bi krenuo dalje, baš kao da mu se u mozgu rodila misao.

Hodati se moralo poprilično. Naposljetku uđe u tamnu šumu. Stabla su ovdje već odavno rasla bez prijašnje stihije, produhovljena: nisu bila zagađena bljuvotinom ili papirom, već su jednostavno iznutra svijetlila tamnim ljudskim rasporedom i brigom. To više nisu bile trave, već obrezane ljudske duše.

Fjodor pođe na stranu, a ne stazicom. I nenadano, nakon jednog sata hoda pokaza se u daljini, kako mu ide u susret, tamna ljudska silueta. A potom se ona pretvori u četvrtast lik mladića od oko dvadeset i šest godina. Sonnov najprije ne odreagira, a onda iznenada pokaže nekakvu oštru, mrtvu zainteresiranost.

"Imaš li cigaretu?" mrgodno upita momka.

Ovaj, s veselom živahnom njuškicom, prepipa džep kao vlastiti ud.

I tog trenutka Fjodor, hraknuvši u nekakvom grču kao da izvrće u sebe čašu votke, zabije u trbuh momka ogroman kuhinjski nož. Takvim nožem obično ubijaju životinje s puno krvi.

Stisnuvši momka uz drvo Fjodor nožem zavrti po njegovoj utrobi baš kao da želi unutra ubiti nešto živo, ali nepoznato. Onda mirno položi ubijenog na božju travicu i odvuče sa strane, na malu poljanu.

Za to vrijeme visoko na crnom nebu ogolio se Mjesec. Mrtvo-zlatna svjetlost prelila je poljanu, lelujavu travu i panjeve.

Fjodor, čije je lice poprimilo prijatan izraz, sjedne na panj, skine kapu pred pokojnikom i zavuče mu ruku u džep, da nađe dokumente. Novac nije dirao, samo je pogledao dokumente da momku sazna ime.

"Došljak, izdaleka, Grigorij", raznježi se Sonnov. "Sigurno je putovao kući."

Pokreti su mu bili sigurni, smireni, gotovo nježni; vidjelo se da je izvršio njemu dobro poznat posao.

Iz džepa izvadi zamotuljak sa sendvičima i, složivši ih na listiću novina kraj glave pokojnika, poče s apetitom i polako večerati. Jeo je s tekom, ne gadeći se mrvica. Na kraju mirno pokupi ostatke hrane u zavežljajčić.

"Pa, evo, Grišo," reče, brišući usta, "sad možemo i popričati… Ha?!" i nježno lupne Grigorija po mrtvom obrazu.

Onda hrakne i namjesti se udobnije te zapali cigaretu.

"Evo, da ti ispričam, Grigorije, priču o svom životu", nastavio je Sonnov na čijem se licu zamišljenost iznenada zamijenila gotovo samodovoljnom dobrohotnošću. "Ali, najprije o djetinjstvu,

o tome tko sam i odakle. To jest o roditeljima. Otac mi je ispričao sve tajne o mom postanku pa ću ti ih sad ja lijepo prepričati. Bio je on jednostavan čovjek, živahan, ali u srcu grub. Ni minute nije bio među ljudima bez sjekire. Mmm, da… A da ga je okruživalo isto toliko dobrote koliko grubosti… Za ženama je tugovao, ne može se cijeli život provesti sa stablima, ali nikako nije mogao naći pravu. I na kraju nađe onu koja mu je bila po ukusu, a meni postala majkom… Dugo ju je iskušavao. Posljednjeg iskušenja otac se najviše volio sjećati. Dakle, imao je otac, moj Grigorije, hrpu novca. I jednom ode on s mojom majkom, to jest Irinom, u duboku šumu, u zabačenu kolibu. A prethodno joj ispriča da je tamo sakrio novac i da nitko za to ne zna. Da, da… I sve je složio tako da je majka zaključila da za taj put stvarno nitko ne zna i da svi misle da je otac otišao na put za poslom na cijelu godinu… Sve je on namjestio tako da navede mamu na nekažnjen zločin, da pomisli, ako ga odluči ubiti i prisvojiti novac, da to može učiniti bez opasnosti za sebe. Jesi li shvatio, Grigorije?" Sonnov malo zastade. Teško bi bilo i pomisliti da je tako razgovorljiv.

Zatim nastavi:

"I evo, sjedi tata navečer u dalekoj kolibi s mojom majkom, Irinom. I pravi se nevješt. I vidi on: Irina se sve nešto misli, a hoće to sakriti. Ali joj se bijela prsa sve nadimlju i tresu. Padne noć. Otac legne na odvojeni krevet i napravi se da spava. Hrče. A sve zapravo osjeća. Sve se smrači. Odjednom se čuje: tiho, tiho ustaje majka, disanje joj nježno drhti. Ustaje i ide prema kutu – prema sjekiri. A sjekiru je otac imao ogromnu – jednim udarcem možeš rascijepiti medvjeda napola. Uzme Irina sjekiru u ruke, podigne je i jedva čujno krene prema očevom krevetu. Došla sasvim blizu. I tek što je zamahnula, a otac je – drrrm – nogom u trbuh. Skoči i baci je pod sebe. I tu je i uzme. Tako sam začet… A otac je Irinu zbog tog slučaja jako zavolio. Odmah sljedećeg dana s njom pred oltar, u crkvu… Cijeli život se nije od nje rastajao. 'Razumije ona', govorio je. 'Nije mlitava. Da nije na mene pošla sjekirom nikada je ne bih oženio. A tako sam odmah vidio – jaka žena… Bez suza.' I uz te riječi obično bi je lupnuo po stražnjici. A majka se ne bi sramila: samo bi namjestila ljutito lice, a oca je poštovala… Eto, iz takvog začeća s gotovo ubojstvom sam ja i nastao… No, što šutiš, Grigorije", sjenka pređe preko Fjodorovog lica. "Ili ti moja priča možda nije zanimljiva?"

Postalo je jasno da je neuobičajena rječitost bacila Fjodora u stanje histerije. Nije volio govoriti.

Na kraju ustane. Popravi hlače. Nagne se prema mrtvom licu.

"Pa gdje si, Grigorije, gdje?" odjednom poče naricati. Njegovo zvjersko lice gotovo se raznježi. "Gdje si? Odgovaraj!? Gdje si se sakrio, kujin skote?! Pod panj, jesi li se pod panj sakrio?! Misliš, umro, pa se od mene sakrio?! A!? Znam, znam ja gdje si ti!! Nećeš otići!! Pod panj si se sakrio!"

I Sonnov krene prema najbližem panju i poče ga ljutito udarati nogom. Panj je bio truo i počeo se meko raspadati pod njegovim udarcima.

"Gdje si se sakrio, kujin skote?!" zavapio je. Odjednom se zaustavi. "Gdje si?! Gdje?! S kime razgovaram? S tobom? Je li? Ili ti je možda smiješno? Odgovaraj!?"

"Odgovaraj…aj!" odazvala se jeka. Mjesec se odjednom sakrio. Tama je prekrila šumu, a drveće se slilo s tamom.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License